

2008-02-29 06:00:00

Calmfors utmanar industrinormen

Tjänstesektorn bör få större inflytande över avtalsrörelsen. Att industrin sätter lönenormen är en modell som inte passar dagens verklighet, anser ekonomiprofessorn Lars Calmfors.

Höstens avtalsrörelse kryddades av strider mellan arbetsgivare. Svensk Handel och facket gjorde upp om ett avtal som Svensk Näringsliv inte ville godkänna, och Almega tyckte att industrins löneökningar blev för höga.

Striderna är ett uttryck för tjänstesektorns irritation över lönebildningen, anser ekonomiprofessorn Lars Calmfors på Institutet för studier i internationell ekonomi vid Stockholms universitet.

Förlorar andelar

I en artikel i Ekonomisk Debatt nämner han flera skäl till att tjänstesektorn nu bör få ett större inflytande. I dag är löneökningar i den internationellt konkurrensutsatta industrin vägledande för hela ekonomin, detta för att industrin har setts som mest lönekänslig. Tanken var att om lönerna stiger snabbare än i konkurrentländerna så leder det till att exportföretagen förlorar marknadsandelar eller flyttar till andra länder.

Tjänstesektorn har i stället haft rollen som efterföljare. Om lönerna blivit för höga i tjänstesektorn har det inte spelat så stor roll. Eftersom tjänstesektorn främst agerat på hemmaplan har branschen tidigare kunnat stjälpas över höga löneökningar på höjda priser utan att tappa marknadsandelar.

Kursen spelar in

Men allt detta har ändrats, enligt Lars Calmfors.

–När vi hade fast växelkurs kunde vi veta vad som skulle hända i den internationellt konkurrensutsatta sektorn om lönerna steg över utrymmet eftersom det fanns en direkt koppling till vinster och sysselsättning. Men i dagens system spelar växelkursen stor roll, och växelkursen är ganska oförutsägbar. Den kan skutta omkring lite hur som helst, säger han.

Lars Calmfors.
Foto: Martina
Holmberg/Scanpix.

Också om vi var med i EMU skulle industrin kunna sätta normen eftersom många av våra huvudkonkurrenter då skulle ha samma valuta. Men samtidigt som osäkerheten blivit större för löneförändringar i industrin har osäkerheten minskat på hemmaplan genom en riksbank som genast höjer räntan om lönerna hotar att pressa upp inflationen. Höga löner kan alltså inte längre stjälpas över på högre priser utan leder i stället till lägre sysselsättning.

–Man vet ganska väl hur Riskbanken kommer att reagera. Däremot kan lite vad som helst hända med växelkursen, säger han. Dessutom är delar av tjänstesektorn också utsatt för internationell konkurrens numera.

Till det kommer att privata tjänster i dag sysselsätter fler anställda än varuproduktionen, och tjänstesektorn fortsätter växa.

–Det är svårt för en liten sektor att få legitimitet som normsättare och tjänstesektorn är inte längre liten.

Hur ser då den allra bästa lönebildningsmodellen ut?

–Det kan jag inte säga, men jag tror att den modell som vi haft inte riktigt passar realiteterna. Den skapades i ett system med fast växelkurs och med helt andra storleksförhållanden mellan sektorerna.

–Det är uppenbart att det finns en väldigt uppdämd irritation inom andra sektorer, åtminstone på arbetsgivarsidan. Man tycker att industrin tar för lite hänsyn till andra sektorerers intressen i normbildningen även om det slagit åt olika håll. Handeln tyckte att de fick krav på sig att hålla tillbaka löneökningarna och Almega tyckte att löneökningarna blev för höga, men gemensamt är att de upplever att de inte har inflytande på normbildningen, säger Lars Calmfors.

FAKTA: Analys och debatt

Ekonomisk Debatt är en tidskrift som ges ut av Nationalekonomiska föreningen. Upplagan är cirka 1.900 exemplar. Tidningen vill överbrygga klyftan mellan ekonomer vid universiteten och ekonomer i förvaltning, företag och organisationer. Innehållet domineras därför av ekonomisk analys av praktiska problem.

Källa: Nationalencyklopedin.

Martin Klepke
08-796 27 06